

Halsbandparkieten **in** **Nederland in de** winter **van 2014/15**

Olaf Klaassen

Sovon-rapport 2015/18

Halsbandparkieten in Nederland in de winter van 2014/15

Verslag van slaapplaatstellingen

Olaf Klaassen

Sovon-rapport 2015/18

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Bureau
Risicobeoordeling en Onderzoeksprogrammering
van de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit

Nederlandse Voedsel- en
Warenautoriteit

Ministerie van Economische Zaken

Colofon

© Sovon 2014

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Bureau Risicobeoordeling en Onderzoeksprogrammering van de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit

Wijze van citeren: Klaassen O. 2015. Halsbandparkieten in Nederland in de winter van 2014/15. Verslag van slaapplaatstellingen. Sovon-rapport 2015/18. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Illustratie omslag: Marc Grutters, Albert de Jong & Harvey van Diek

Opmaak: John van Betteray

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
e-mail: info@sovon.nl
website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

Dankwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	4
2. Kader	5
Hoe tellen	5
Meetnet Slaapplaatsen	5
Waarom Halsbandparkiet	5
3. Methode en waarneemomstandigheden	6
Vorbereiding	6
Telinstructies	6
Weersomstandigheden	6
4. Foutendiscussie	7
Volledigheid	7
Aanvliegende vogels of boomzitters	7
5. Resultaten	8
6. Discussie	16
Vergelijking met eerdere tellingen	16
Seizoensverloop	17
Literatuur	25

Dankwoord

Veel dank gaat uit naar de tellers. Het gaat om de volgende personen:

- Amsterdam: Frank van Groen, Jip Binsbergen, Gert de Jong, Teun van Dijk, Jan van Blanken, Paul Tak, Jan Brandenburg, Marion de Groot, Walter Duyves, Roely Bos, Lothar Valentijn, Tim van Nus
- Aalsmeer: John van der Woude
- Purmerend: Kerstin Monsanto
- Den Haag: Roelant Jonker, Grace Innemee, Carolien van der Graaf
- Haarlem: Johan Stuart, Andrea Bloem, Mark Hessels, Ed Hoek, Marco van Wieringen
- Rotterdam: Sander Elzerman, André de Baerdemaeker, Garry Bakker
- Utrecht: Mark Grutters, Dolf Ruesink, Albert de Jong
- Maarssebroek: Mark Grutters
- Leiderdorp: Bert Regensburg
- Alphen aan den Rijn: Stef Strik
- Sassenheim: Anne Rutgrink
- Noordwijk: Jelle van Dijk
- Uithoorn: Bert Verweij
- Krommenie: Bert Regensburg
- Rijswijk: Yolande de Kok
- Heemskerk: Bert Regensburg

De coördinatoren ter plaatse zorgden ervoor dat op de teldatum iedereen op de juiste plek aanwezig was: Frank van Groen (Amsterdam), Johan Stuart (Haarlem), Roelant Jonker (Den Haag), André de Baerdemaeker (Rotterdam) en Mark Grutters (Utrecht). Vanuit de Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit is het project begeleid door Sander Smolders. De laatste wordt tevens bedankt voor zijn commentaar op de conceptversie van het rapport.

Samenvatting

In de winter van 2014/15 werd een landelijke simultaantelling van Halsbandparkieten uitgevoerd. Het telweekend was 24/25 januari 2015. Speciaal voor Grote Alexanderparkiet was er in Amsterdam en Haarlem nog een telling op 30 januari 2015.

De tellingen waren een vervolg op eerder uitgevoerde landelijke tellingen in 2004/05, 2009/10, 2010/11, 2011/12, 2012/13 en 2013/14. Alle bekende slaapplaatsen zijn gecontroleerd en geteld en in steden waar slaapplaatsen werden vermoed, is gericht gezocht naar nieuwe locaties. Er is veel ruchtbaarheid gegeven aan de tellingen om de kans te vergroten dat nog niet bekende slaapplaatsen aan het licht zouden komen.

Maximaal werden 9.565 Halsbandparkieten geteld verdeeld over 22 slaapplaatsen. Het was het eerste seizoen dat Halsbandparkieten in Sassenheim, Noordwijk, Krommenie, Rijswijk en Heemskerk bleven overnachten. In Zoetermeer werd aan het begin van de winter ook een slaapplaats gevonden maar die bleef onbezet tijdens de telling. Het aantal slaap-

plaatsen neemt jaarlijks toe en er zijn tot nu toe 39 locaties bekend, in de meeste gevallen in bomenrijen en opvallend vaak langs (kleine) wateren (90%).

Het seizoensmaximum lag voor het derde opeenvolgende jaar zo'n 5% lager ten opzichte van een jaar eerder. Met name in Amsterdam en Rotterdam werden minder Halsbandparkieten geteld. Er is enige onzekerheid over de volledigheid van de tellingen. Ook het ontbreken van een decembertelling maakt een vergelijking riskant. Als de resultaten van de januaritelling rechtstreeks worden vergeleken met alleen de januaritellingen uit eerdere jaren is sprake van een toename (12%). Buiten de drie traditonele bolwerken Amsterdam, Den Haag en Rotterdam zijn de aantallen ontegenzeggelijk toegenomen.

Grote Alexanderparkieten werden alleen in Amsterdam vastgesteld (145 ex.). Dit wintermaximum is exact gelijk aan een jaar eerder maar wel bedeutend meer dan de landelijke totaalsom van 60-70 vogels in 2009/10 t/m 2012/13.

1. Inleiding

De Halsbandparkiet *Psittacula krameri* heeft zich begin jaren zeventig gevestigd als broedvogel in Nederland, met het eerste officiële broedgeval in 1968 in Den Haag (van Kleunen *et al.* 2010). Uit de aanvankelijk lage aantallen, voortgekomen uit losgelaten of ontsnapte kooivogels, is inmiddels een populatie gegroeid die zich grotendeels beperkt tot de Randstad. De groeiende aantallen zorgen voor plezier bij sommige stadsbewoners en vogelaars, maar vormen voor anderen ook enige aanleiding tot zorg in verband met overlast en concurrentie met inheemse soorten (o.a. Strubbe 2009, van Kleunen *et al.* 2010). Dit vormde in 2010 aanleiding tot het opstarten van slaapplaatstellingen die simultaan in heel Nederland werden uitgevoerd, met als doel de populatieomvang en -ontwikkeling te volgen (Klaassen & Hustings 2010). De tellingen gingen in de daarop volgende winters van 2010/11, 2011/12, 2012/13 en 2013/14 op herhaling (Klaassen 2011,

Klaassen & van Kleunen 2012, Klaassen 2013, Klaassen 2014). In de winter van 2014/15 werd de telling voor het zesde opeenvolgende seizoen georganiseerd. Er is één telling uitgevoerd, in januari 2015. De drie voorgaande jaren zijn steeds twee tellingen uitgevoerd (december en januari), de twee jaren daarvoor ook één (januari). Voor het derde opeenvolgende jaar is een extra telling speciaal gewijd aan de Grote Alexanderparkiet. Hieronder wordt verslag gedaan van de tellingen. Achtereenvolgens komen aan bod het kader waarbinnen de tellingen plaatsvond (hoofdstuk 2), organisatie en uitvoering (3), methodologische kanttekeningen (4), resultaten (5) en een bespreking daarvan (6). De Halsbandparkiet staat centraal. De Grote Alexanderparkiet *Psittacula eupatria*, een aan de Halsbandparkiet verwante soort die in sommige steden ook gebruik maakt van de slaapplekken van Halsbandparkieten, komt apart aan bod (7).

2. Kader

Hoe tellen

Het in kaart brengen van Halsbandparkieten is geen eenvoudige klus. De vogels houden zich overdag in groepjes op in stedelijk gebied, dat per definitie lastig te overzien is. Veelvuldige verplaatsingen reduceren de telbaarheid nog verder. De vogels gebruiken 's nachts gemeenschappelijke slaapplaatsen, die voor hen dermate belangrijk zijn dat ze bereid zijn om afstanden van enkele tientallen kilometers te overbruggen. Het is op deze slaapplaatsen dat de aantallen relatief eenvoudig vastgesteld kunnen worden. Er zijn meer methodes om Halsbandparkieten te monitoren, afhankelijk van de gewenste informatie (populatieomvang, aantalsontwikkeling, verspreiding). Voor een overzicht van alle monitoringmethodes, waarbij ook adviezen worden geformuleerd, wordt verwezen naar Klaassen & van Kleunen 2012.

Meetnet Slaapplaatsen

Slaapplaatsen van vogels kregen in Nederland tot voor kort betrekkelijk weinig aandacht, met enkele notoire uitzonderingen van soms al vele decennia eerder, zoals het landelijk onderzoek naar slaapplaatsen van de Regenwulp (overzicht in Van den Bremer *et al.* 2008). Een landelijk sy-

steem van slaapplaatsstellingen ontbrak tot voor kort. Inmiddels is er met ingang van 2009/10 een Meetnet Slaapplaatsen in het leven geroepen. Dit meetnet staat onder coördinatie van Sovon Vogelonderzoek Nederland en volgt een vastgelegde systematiek (Hornman *et al.* 2012). Het richt zich in het bijzonder op Natura 2000-gebieden die zijn aangewezen op grond van hun functie als slaapplaats. Het gaat hierbij om 19 soorten. Het in kaart brengen en tellen van slaapplaatsen van andere soorten en/of in andere gebieden wordt nadrukkelijk gestimuleerd. In de huidige opzet liften jaarlijks enkele niet Natura 2000-soorten mee. De telling van Halsbandparkieten is daar een voorbeeld van.

Waarom Halsbandparkiet

Dat de Halsbandparkiet extra in de belangstelling staat, vloeit voort uit een informatiebehoefte vanuit de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Exoten, waartoe de Halsbandparkiet behoort, kunnen immers schade veroorzaken, zeker indien de aantallen sterk blijven toenemen. Juiste informatie over aantallen, verspreiding en trends is noodzakelijk om de omvang van dit potentiële probleem te kunnen beoordelen.

3. Methode en waarneemomstandigheden

Vorbereiding

Met de opgedane kennis van de reeds uitgevoerde tellingen, in combinatie met waarnemingsites zoals www.waarneming.nl, is vrij goed bekend waar zich Halsbandparkieten in Nederland bevinden. Het zwaartepunt van de verspreiding is beperkt tot de Randstad, meer in het bijzonder de steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Haarlem. In iedere stad zijn een of meer coördinatoren die de organisatie ter plaatse verzorgen en dit ook in 2014/15 voor hun rekening namen (zie Dankwoord). Het telweekend was 24/25 januari 2015. Een reservedatum van 7/8 februari 2015 hoefde niet te worden benut. Speciaal voor Grote Alexanderparkiet was er nog een telling op 30 januari 2015 (alleen Amsterdam en Haarlem), omdat deze soort beter geteld kan worden als er niet op de Halsbandparkieten hoeft te worden gelet. In de week voorafgaand aan de tellingen werd aangemoedigd om de slaappleatsen te controleren op de aanwezigheid van Halsbandparkieten. Nieuwe slaappleatsen kunnen worden gevonden door overvliegende of voorverzamelende groepjes parkieten aan het einde van de dag te volgen. De tellingen werden landelijk aangekondigd via Sovon (website, Sovon-Nieuws, nieuwsbrieven, Facebook) en regionaal via Amsterdams Vogel Net (AVN). In de berichtgeving over de telling werden de reeds bekende locaties genoemd, alsook de steden met potentiële slaappleatsen, om op die manier mensen te stimuleren nieuwe locaties te zoeken of door te geven.

Telinstructies

De telling moest minstens een half uur voor zonsopgang beginnen en volgehouden worden zolang de lichtomstandigheden dat toelieten en er gedurende vijf minuten geen Halsbandparkieten meer werden waargenomen. De aanvliegende vogels werden per groep zo exact mogelijk genoteerd, met vermelding van het tijdstip. Tellers dienden alert te zijn op van de slaappleats weer opvliegende vogels, en hier ook apart melding van te maken. Bij slaappleats waar de lichtomstandigheden (lantaarnpalen) dat toelieten, werd aangeraden aansluitend nog een telling

van in de (kale loof-) bomen zittende vogels uit te voeren. Tevens is erop gewezen hoe de aanwezigheid van Grote Alexanderparkieten het beste zou kunnen worden opgemerkt. Deze soort maakt een ander geluid, heeft een licht afwijkend vluchtsilhouet, vliegt langzamere rondjes voor het invallen, verschijnt eerder op de slaappleats en blijft gegroepeerd meestal afzijdig van de Halsbandparkieten. De verschillende tellers rond één slaappleats werd aanbevolen om meteen na de telling bijeen te komen om twijfelgevallen te bespreken.

Weersomstandigheden

Met een gemiddelde temperatuur van 4,1°C tegen een langjarig gemiddelde van 3,4°C, gaat de winter van 2014/2015 als vrij zacht de boeken in. Vooral december en januari waren zacht, februari week niet veel af van het langjarig gemiddelde (bron: KNMI). Op 23 januari kwam op veel plaatsen de temperatuur de gehele dag niet boven het vriespunt en werd in De Bilt de eerste en enige ijsdag van deze winter genoteerd. Normaal telt de winter zeven ijsdagen. Het aantal vorstdagen, dagen waarop de minimumtemperatuur onder het vriespunt komt, lag met 37 wel in de buurt van het langjarig gemiddelde van 38 dagen. Echt koud werd het echter niet. Matige vorst van meer dan vijf graden onder nul kwam vaker voor, maar de meeste dagen kwam de temperatuur maar net onder het vriespunt. Tot strenge vorst kwam het helemaal niet. Zacht was het vooral halverwege december en aan het begin van januari. De hoogste temperaturen werden dan ook in deze periode bereikt. Op 9 januari werd met 14,5°C in Ell de landelijk hoogste temperatuur deze winter geregistreerd.

Tijdens de telling op 25 januari was het ongeveer 6°C, bewolkt, maar droog. De tellers hadden niet de indruk dat het weer de telling negatief heeft beïnvloed. Twee dagen voorafgaand aan de telling was het een dag koud geweest met lichte vorst overdag, maar de kans is groot dat dit eerder een positief dan een negatief effect heeft op het gezamenlijk overnachten en de resultaten dus niet negatief heeft beïnvloed.

4. Foutendiscussie

Volledigheid

Ook voor de winter 2014/15 geldt dat het niet aannemelijk is dat er belangrijke gemeenschappelijke slaapplaatsen buiten de Randstad aanwezig zijn (slechts enkele meldingen van individuen, tot maximaal 4 exemplaren in Vlissingen ZL, bron: Waarneming.nl). Halsbandparkieten worden buiten de geijkte gebieden in de Randstad nog steeds als 'bijzonder' gezien, wat de kans op het doorgeven van waarnemingen groot maakt. Ook voor Grote Alexanderparkieten is het niet aannemelijk dat er (belangrijke) gemeenschappelijke slaapplaatsen gemist worden, al is het lastiger te beoordelen. Deze soort lijkt sterk op de Halsbandparkiet en het vergt oefening ze te herkennen, zeker in gemengde groepen. Tot dusver zijn alleen in Amsterdam en Haarlem populaties aanwezig. Deze soort kwam tot nu toe met wisselend succes uit de verf tijdens de twee simultaantellingen, zodat vanaf 2012/13 een speciale aan de Grote Alexanderparkiet gewijde telling is georganiseerd. Losse, aanvullende (slaapplaats)tellingen worden gebruikt om betere seizoenstotalen te kunnen reconstrueren. Elders in Nederland zijn in de winter van 2014/15 nauwelijks meldingen gedaan van Grote Alexanderparkieten en het ging in alle gevallen om solitaire vogels (bron: Waarneming.nl). Binnen de Randstad zijn de meeste slaapplaatsen van Halsbandparkieten jaarlijks in gebruik. Slaapplaatsen uit het verleden worden tijdens de tellingen gecheckt op aanwezige parkieten. De tellers in Rotterdam vermoeden dat er in 2014/15 een of

meer onontdekte slaapplaatsen moeten zijn geweest omdat de aantallen behaald tijdens de telling een factor 3 lager lagen dan verwacht. Tegelijk is bekend dat juist in deze regio in Zuid-Holland veel uitwisselingen tussen de slaapplaatsen plaatsvinden gelet op de grote aantalschommelingen op frequente getelde slaapplaatsen in de regio. Het is echter niet bekend over welk gebied deze uitwisselingen plaatsvinden. Voor de regio Amsterdam kan eveneens niet worden uitgesloten dat zich nog ergens een onontdekte slaapplaats bevindt. Overigens komen slaapplaatsen soms in een later stadium aan het licht, waarna aantallen met terugwerkende kracht gereconstrueerd kunnen worden. Dit was tijdens seizoen 2011/12 het geval met een slaapplaats in Purmerend, waar een seizoen eerder ook al parkieten bleken te overnachten. Die aantallen zijn toegevoegd aan de totalen over 2010/11.

Aanvliegende vogels of boomzitters

Gewoonlijk is het bij slaapplaatsstellingen de beste optie om de aanvliegende vogels te tellen. In de instructie aan tellers werd dan ook aangegeven om (in ieder geval) aanvliegende vogels te tellen. Op sommige slaapplaatsen is het beter om de reeds zittende vogels te tellen. Dat levert hier betrouwbaarder resultaten op dan het onderscheppen van aanvliegende vogels (zie onder hoofdstuk 6). Voorwaarde is echter, dat de slaapplaats goed doorzicht kent en voldoende verlicht wordt.

5. Resultaten

In tabel 1 zijn de resultaten opgenomen van de tellingen van de winter van 2014/15.

Tabel 1. Aantallen Halsbandparkieten per slaappleaats en gesommeerd per stad tijdens de simultaan georganiseerde telling op 25 januari 2015.

Stad	Slaappleaats	25-jan-15
Amsterdam	Buiksloterweg	350
	Plesmanlaan/Heemstedestraat	300
	Bijlmerpark	0
	Amstelkade/Van Woustraat/Jozef Israëlskade	280
	Oosterpark	695
	Gaasperpark	0
	Hortusplantsoen	0
	Frederiksplein	0
	Weteringschans	0
	Vondelpark	523
	Stadhouderskade/Weteringcircuit	0
	Nassaukade/Kinkerstraat	310
	Burg. van de Pollstraat	323
	2781	
Den Haag	Hofvijver	0
	Houtzagerssingel, Schilderswijk	0
	Pletterijkade	1100
	Hofplaats	2500
	3600	
Rotterdam	Overschie	251
	Charlois	0
	Gordelpad	0
	Pernis	184
	435	
Haarlem	Boerhaavelaan	500
	Kennemerbrug	0
	Zomervaart	0
	500	
Utrecht	Geuzenplantsoen	0
	Zamenhofdreef	0
	Marnedreef	102
	Rode Brug	87
	189	
Aalsmeer	Hornmeer	340
Maarssenbroek	Maarssenbroeksedijk	0
Purmerend	Purmer Zuid	316
Leiderdorp	Vogelbuurt	703
Alphen aan den Rijn	Weteringpad	329
Sassenheim	Park Rusthoff	35
Noordwijk	Grashoek	42
Uithoorn	Alfons Arienslaan	0
Krommenie	Snuiverstraat	75
Rijswijk	langs de Vliet	110
Heemskerk	Sandenburg	110
Zoetermeer	Wilhelminapark	0
overig NL		2060
Totaal		9565
Aantal bezette slaappleaatsen		(22)

Den Haag had landelijk gezien met 38% de meeste parkieten, gevolgd door Amsterdam (29%), Leiderdorp (7%), Rotterdam (5%), Haarlem (5%), Aalsmeer (4%), Purmerend (3%), Alphen aan de Rijn (3%) en Utrecht (2%). Buiten deze steden werden nog slaapplaatsen gebruikt in Sassenheim, Noordwijk, Krommenie, Rijswijk en Heemskerk. Deze slaapplaatsen droegen samen 4% bij aan het totaal.

Er waren acht nieuwe slaapplaatslocaties ten opzichte van eerdere seizoenen: naast Burg. van de Pollstraat (Amsterdam), Pernis (Rotterdam) en

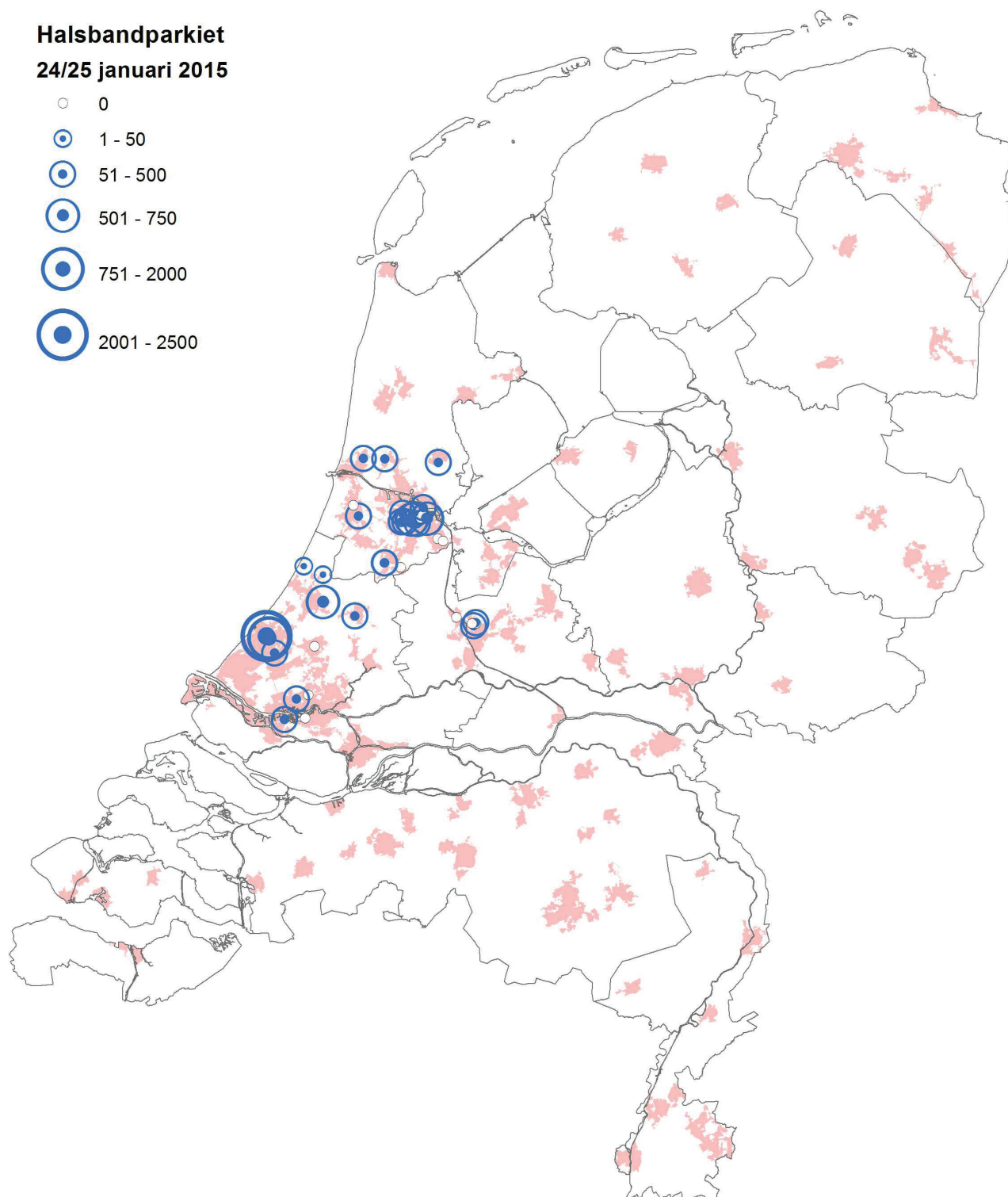
Rode Brug (Utrecht) werd voor het eerst gezamenlijk overnachten vastgesteld in Sassenheim, Noordwijk, Krommenie, Rijswijk en Heemskerk. Ook in Zoetermeer werd in de winter 2014/15 gezamenlijk overnacht (220 ex. op 30 oktober 2014, B. Regensburg), maar niet meer tijdens de telling in januari. Ook in Uithoorn was in het najaar van 2014 een slaapplaats in gebruik (b.v. 150 ex. op 7 november 2014, B. Verweij), maar niet meer tijdens de telling in januari. Van deze laatste slaapplaats wordt vermoed dat deze al enige jaren (onregelmatig) in gebruik is (AVN).

Tabel 2. Typering van biotoop en situering per slaapplaats.

Stad	Slaapplaats	Beschrijving	Langs water
Amsterdam	Buiksloterweg	Bomenrij	ja
Amsterdam	Plesmanlaan	Bomenrij	ja
Amsterdam	Bijlmerpark	Bomenrij	ja
Amsterdam	Amstelkade e.o.	Bomenrij	ja
Amsterdam	Oosterpark	Solitaire boom	ja
Amsterdam	Gaasperpark	Groepje bomen	ja
Amsterdam	Hortusplantsoen	Groepje bomen	ja
Amsterdam	Frederiksplein	Groepje bomen	nee
Amsterdam	Weteringschans	Solitaire boom	ja
Amsterdam	Vondelpark	Solitaire boom	ja
Amsterdam	Stadhouderskade	Bomenrij	ja
Amsterdam	Nassaukade/Kinkerstraat	Bomenrij	ja
Amsterdam	Burg. van de Pollstraat	Bomenrij	nee
Den Haag	Hofvijver	Bomen op eiland	ja
Den Haag	Houtzagerssingel	Bomenrij	ja
Den Haag	Pletterijkade	Bomenrij	ja
Rotterdam	Overschie	Bomenrij	nee
Rotterdam	Charlois	Bomenrij	ja
Rotterdam	Gordelpad	Bomenrij	ja
Rotterdam	Pernis	Bomen op eiland	ja
Haarlem	Boerhaavelaan	Bomenrij	ja
Haarlem	Kennemerbrug	Solitaire boom	ja
Haarlem	Zomervaart	Groepje bomen	ja
Aalsmeer	Hornmeer	Groepje bomen	ja
Maarssenbroek	Maarsenbroeksedijk	Bomenrij	ja
Purmerend	Purmer Zuid	Bomen op eiland	ja
Utrecht	Geuzenplantsoen	Bomenrij	ja
Utrecht	Zamenhofdreef	Bomenrij	ja
Utrecht	Marnedreef	Bomenrij	ja
Utrecht	Rode Brug	Bomenrij	ja
Leiderdorp	Vogelbuurt	Solitaire boom	ja/nee
Alphen aan den Rijn	Weteringpad	Bomenrij	ja
Sassenheim	Park Rusthoff	Groepje bomen	ja
Noordwijk	Grashoek	Groepje bomen	ja
Uithoorn	Alfons Arienslaan	Bomenrij	ja
Krommenie	Snuiverstraat	Bomenrij	ja
Rijswijk	langs de Vliet	Bomenrij	ja
Heemskerk	Sandenburg	Bomenrij	ja
Zoetermeer	Willemspark	Groepje bomen	ja

Als naar de karakterisering van de slaapplekken wordt gekeken, zijn bomenrijen nog steeds favoriet: meer dan de helft van alle tot nu toe gevonden (39) slaapplekken bevond zich in een bomenrij (tabel 2). Minstens zo opvallend is dat vrijwel alle slaapplekken langs wateren liggen (>90%). Het gaat daarbij niet om grote wateroppervlaktes, maar smalle watergangen zoals grachten, sloten, vaarten en vijvers.

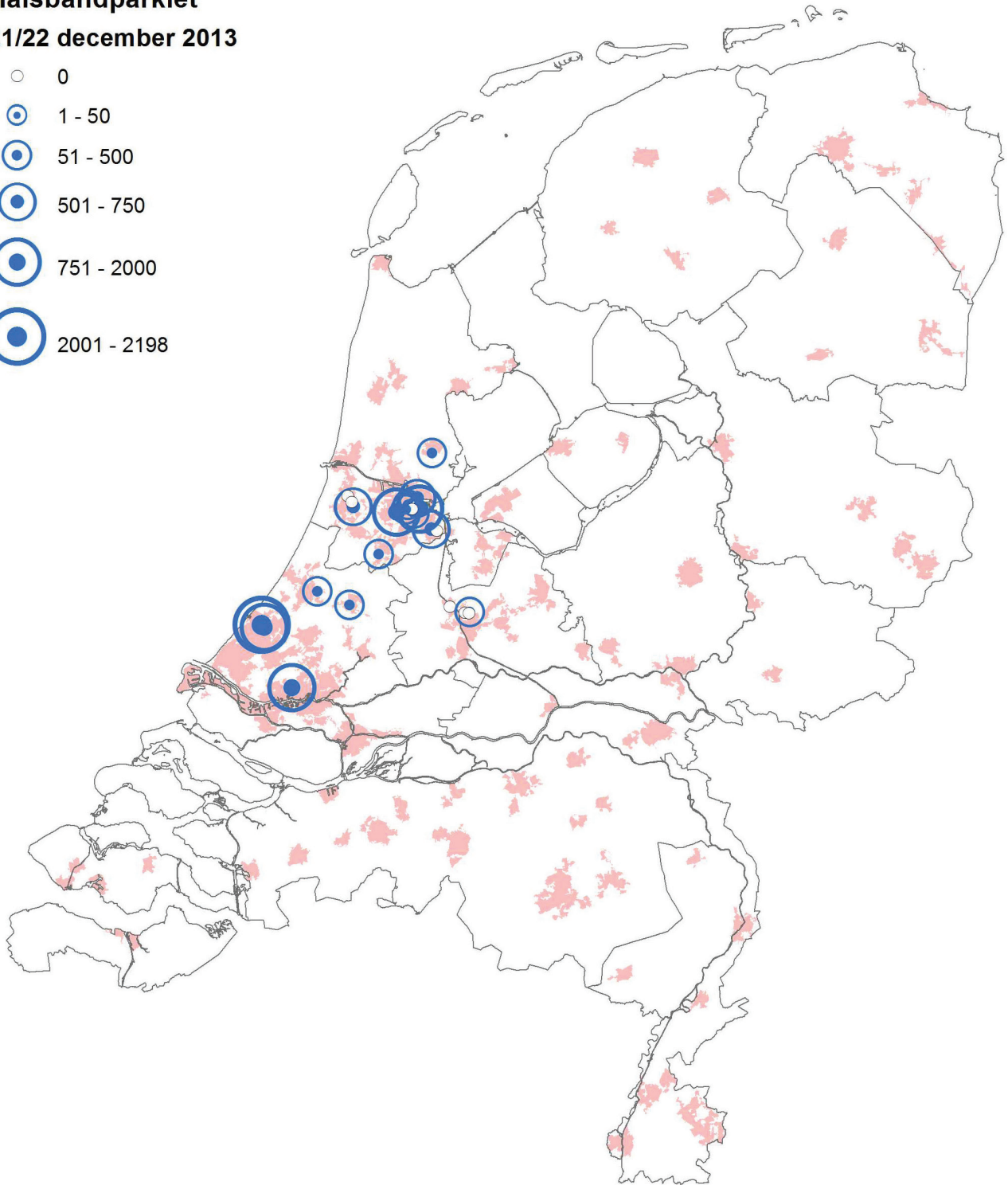
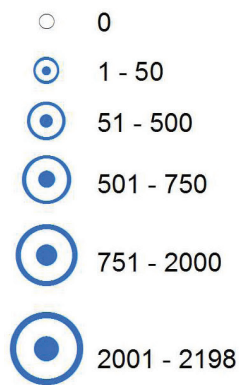
De ruimtelijke verspreiding (waarbij de december-telling is gebruikt) is weergegeven in figuur 1. De situatie in eerdere jaren is eveneens weergegeven (figuur 2 t/m 6).

Figuur 1. Ligging en omvang van slaapplekken van Halsbandparkieten op 24-25 januari 2015.

Halsbandparkiet

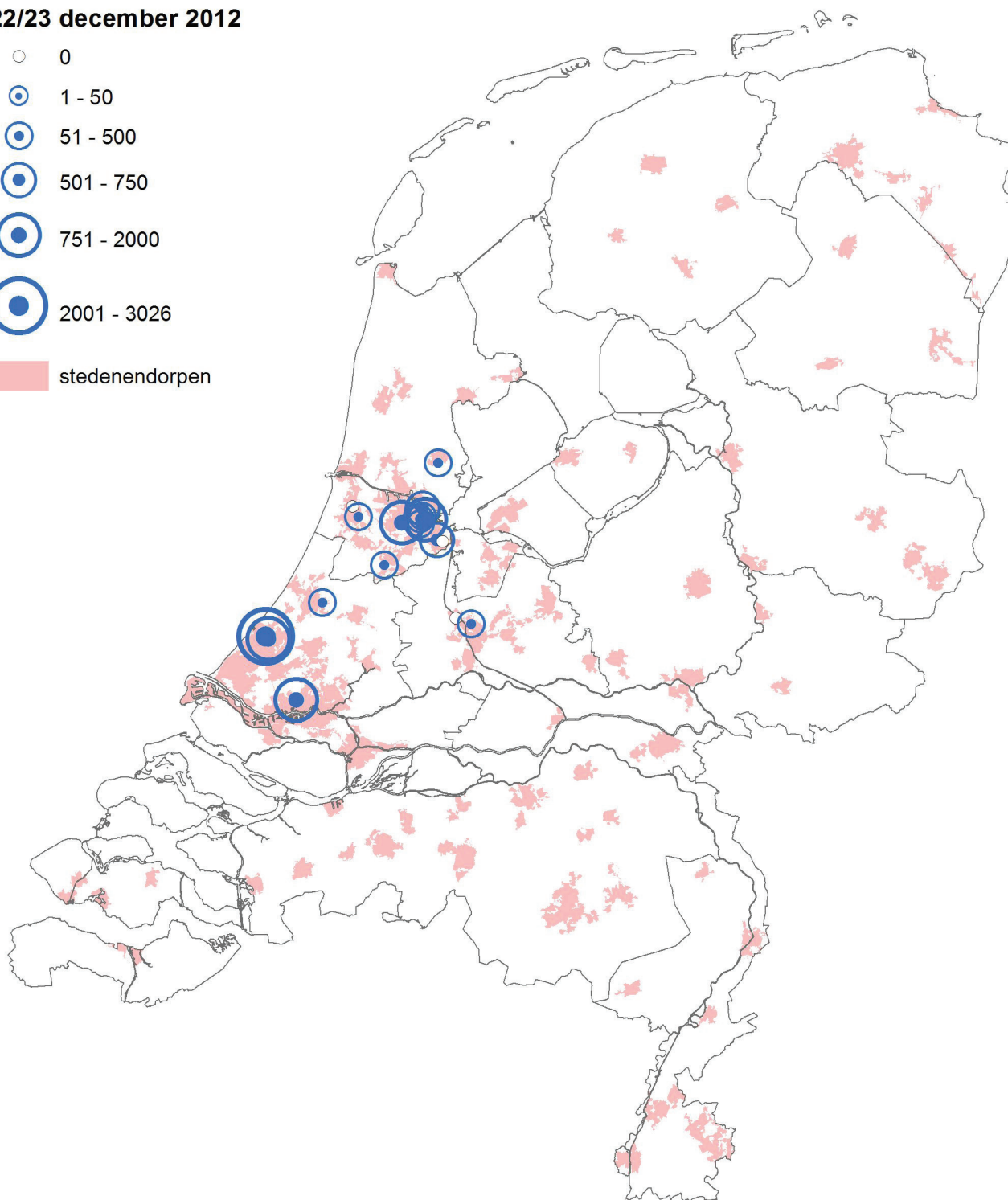
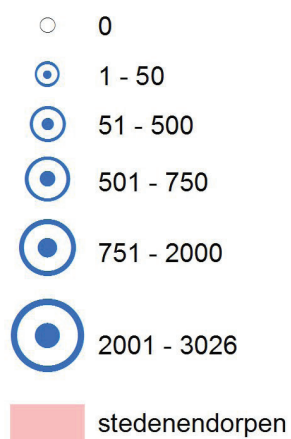
21/22 december 2013

Figuur 2. Ligging en omvang van slaapplaatsen van Halsbandparkieten op 21-22 december 2013.

Halsbandparkiet

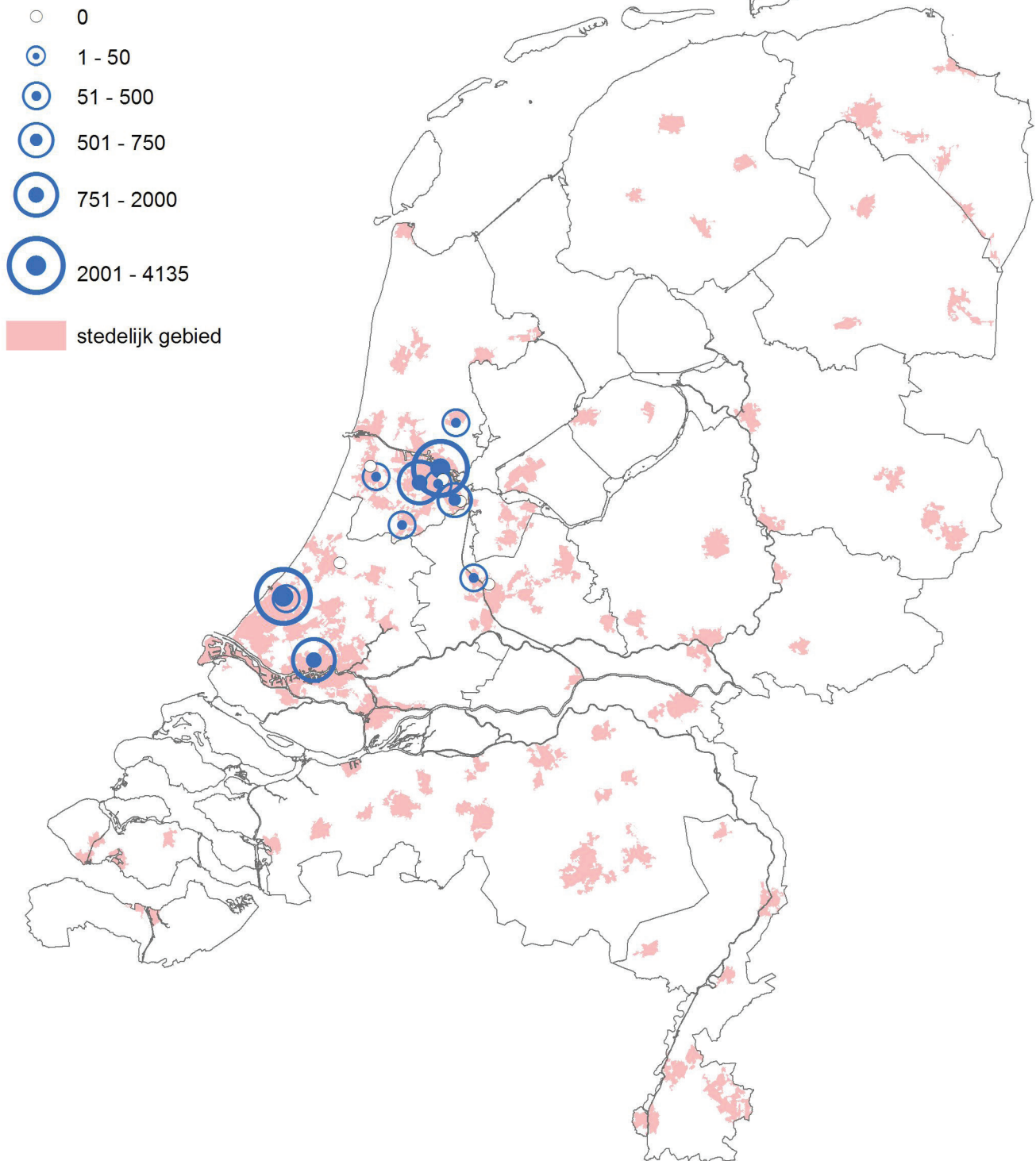
22/23 december 2012

Figuur 3. Ligging en omvang van slaappleatsen van Halsbandparkieten op 22-23 december 2012.

Halsbandparkiet slaapplaatsen

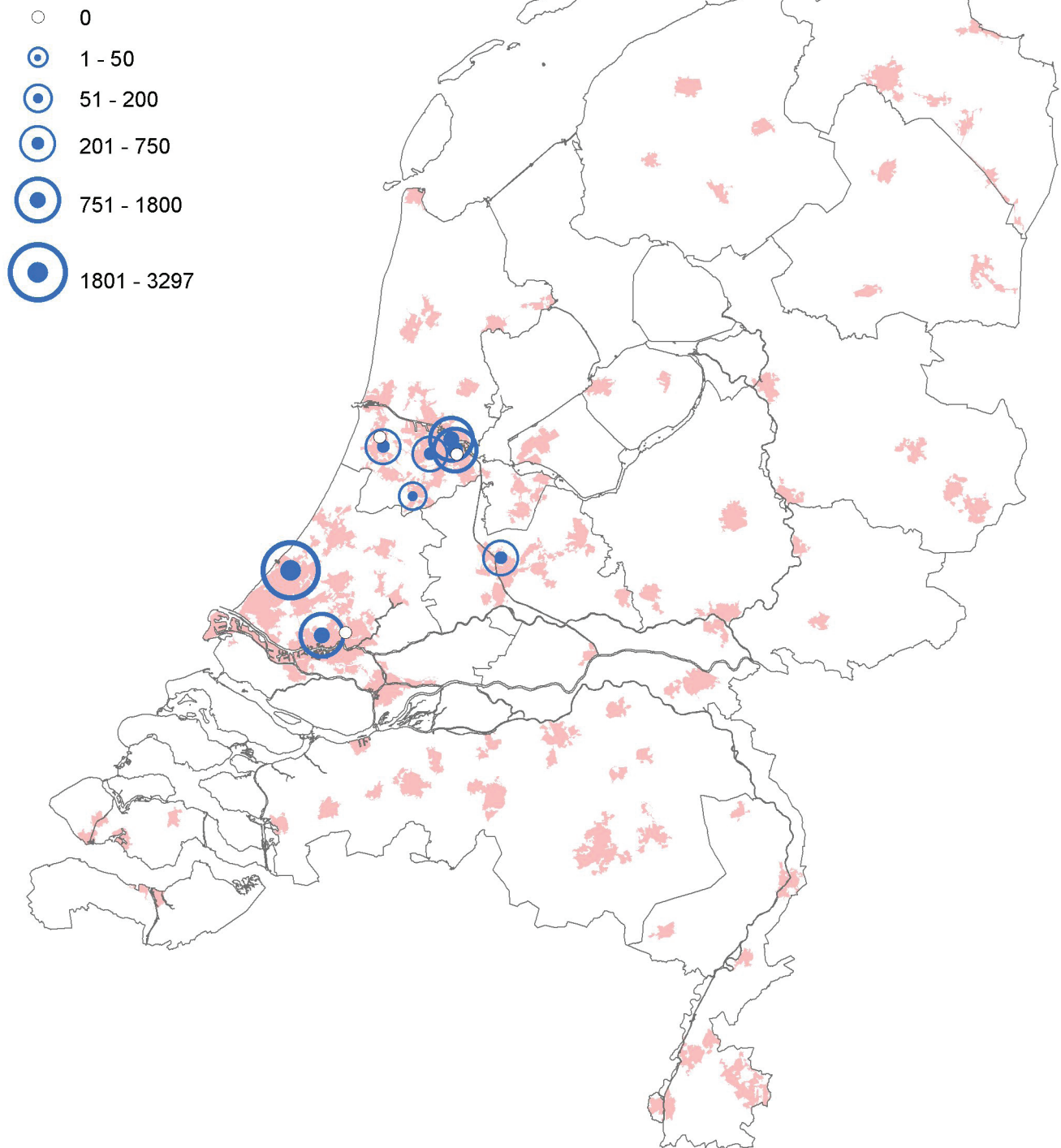
14/15 januari 2012

Figuur 4. Ligging en omvang van slaapplaatsen van Halsbandparkieten op 14-15 januari 2012.

Halsbandparkiet slaapplaatsen

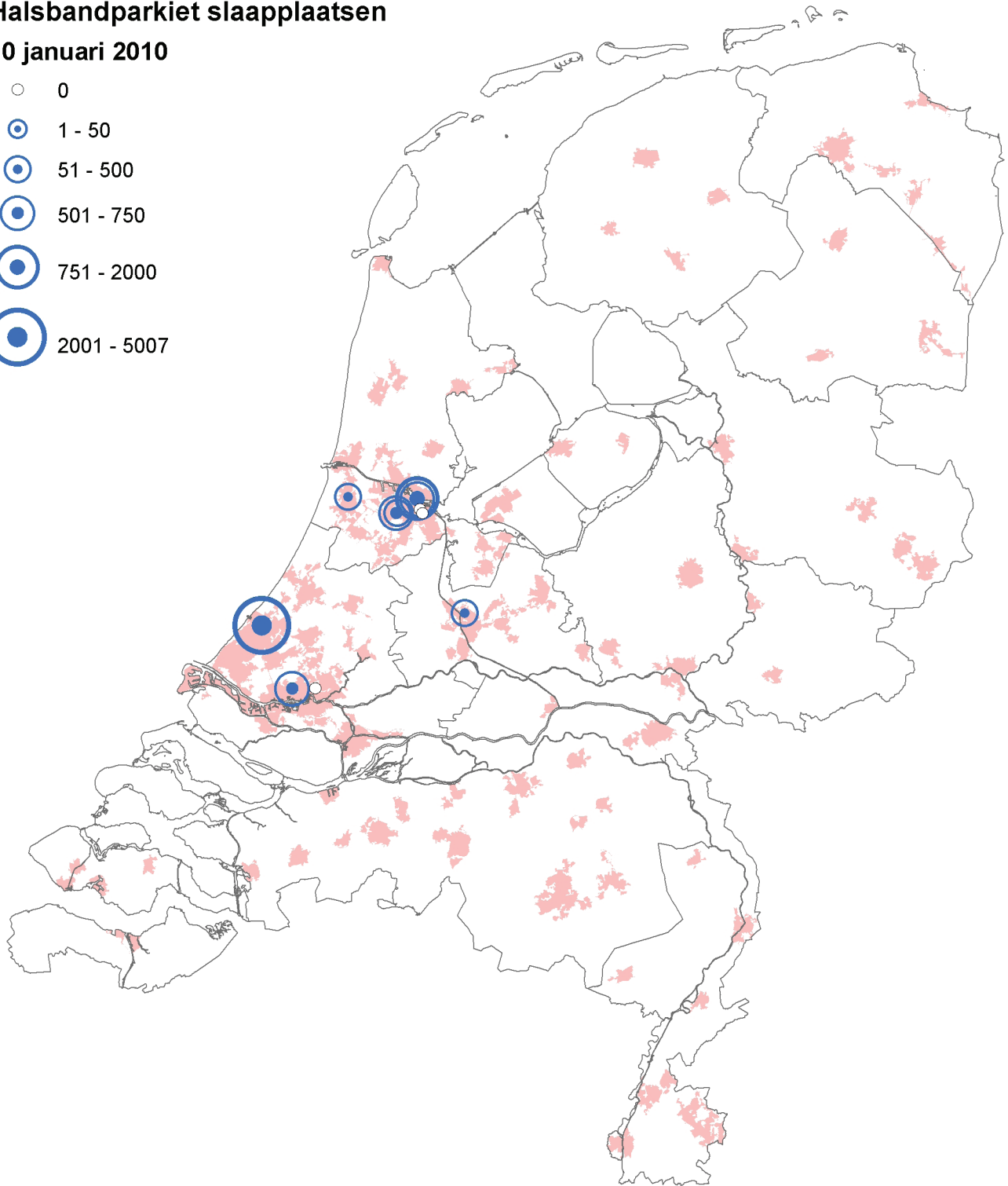
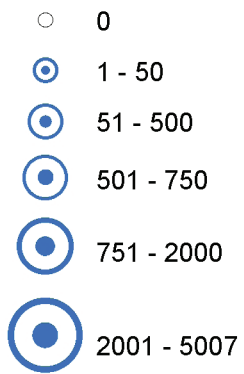
15/16 januari 2011

Figuur 5. Ligging en omvang van slaapplaatsen van Halsbandparkieten op 15-16 januari 2011.

Halsbandparkiet slaapplaatsen

10 januari 2010

Figuur 6. Ligging en omvang van slaapplaatsen van Halsbandparkieten op 9-10 januari 2010.

6. Discussie

Vergelijking met eerdere tellingen

In tabel 3 zijn de maxima (afgerond) per winterseizoen weergegeven, zoals verzameld tijdens de landelijke simultaantellingen en uitgesplitst per stad.

De eerste landelijke simultaantelling op slaapplaatsen van Halsbandparkieten vond plaats op 12 november 2004 (van Diek 2005). Er werden toen 5400 exemplaren geteld. Vijf jaar later, in januari 2010, werden in totaal 9800 Halsbandparkieten geteld, en weer twee jaar later, in 2011/12, werd de grens van 10.000 vogels gepasseerd (11.700). Reconstructies op basis van tellingen buiten de simultane telperiodes lijken erop te wijzen dat ook in 2009/10 en 2010/11 al 10.000 vogels aanwezig waren (Klaassen & van Kleunen 2012). Opvallend is dat de spectaculaire toename tussen 2004 en 2009 nadien niet lijkt te hebben doorgezet. De stabilisatie van de aantallen vanaf 2011 wordt ook gesignaleerd in telprojecten waarbij het broedvoorkomen wordt gemonitord (van Kleunen *et al.* 2014, van Kleunen 2015).

Als we de situatie per stad bekijken is min of meer sprake van drie bolwerken: Amsterdam, Den Haag herbergen ieder 3000-4000 Halsbandparkieten. Enkele jaren terug werden in deze steden overigens nog meer dan 5000 parkieten geteld. In Rotterdam schommelen de aantallen al een aantal jaren rond de 1500 vogels. Het is de vraag of de 440 in 2014/15

een reële afspiegeling is van de aanwezige aantallen. De tellers noteerden eerder deze winter nog 1450 vogels op 21 december 2014. De interpretatie wordt echter bemoeilijkt omdat al jaren sprake lijkt van uitwisseling met vogels uit Den Haag, en wellicht ook Leiderdorp. Het grillige verloop in de regio Zuid-Holland is ook zichtbaar in de ontwikkelingen in Leiderdorp. Deze vogels vlogen tot enkele jaren geleden richting Den Haag om te overnachten, maar lijken recent de voorkeur te geven om in Leiderdorp te blijven. Frequentie tellingen tonen echter aan dat de aantallen gedurende de winter sterk kunnen wisselen en ook dat de vogels weinig honkvast zijn. Tijdens de simultaantelling werden maar liefst 700 vogels geteld, en aan het begin van de winter (eind oktober en half november 2014) waren dat er zelfs 1200-1300. Begin december 2014 was het aantal echter 425. In Haarlem lijkt een langzame maar gestage toename gaande. In Utrecht lijkt de groei minder hard door te zetten. In 2010/11 werden hier zo'n 200 vogels geteld en vier jaar later komt het aantal niet hoger uit. De ontwikkeling in Purmerend gaat wat dat betreft een stuk sneller: in 2010/11 gekoloniseerd met 45 vogels en vier later gegroeid tot meer dan 300 vogels. Het lijstje steden waar parkieten overnachten, wordt geleidelijk steeds langer. Vorig jaar werd in Alphen aan den Rijn voor het eerst een slaapplaats ontdekt en het aantal was een

Tabel 3. Maximum aantal Halsbandparkieten op slaapplaatsen in Nederland behaald tijdens simultane tellingen, uitgesplitst per stad in 2004/05 (van Diek 2005), 2009/10 (Klaassen & Hustings 2010), 2010/11 (Klaassen 2011), 2011/12 (Klaassen & van Kleunen 2012), 2012/13 (Klaassen 2013), 2013/14 (Klaassen 2014) en 2014/15 (dit rapport). Aantallen zijn afgerond.

Seizoen	2004/05	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Telmaand	november	januari	januari	januari	december	december	januari
Amsterdam	1800	3800	3500	5300	3800	4100	2800
Den Haag	3200	5000	3900	4500	3900	3200	3600
Rotterdam	280	540	1200	1100	1600	1200	440
Haarlem	67	410	440	410	400	540	500
Aalsmeer	0	0	130	160	370	310	340
Maarssenbroek	0	?	?	130	0	0	0
Purmerend	0	0	45	96	130	220	320
Utrecht	0	69	220	0	310	210	190
Leiderdorp	60	0	0	0	63	160	700
Alphen aan den Rijn	0	0	0	0	0	200	330
Sassenheim	?	?	?	?	?	?	35
Noordwijk	?	?	?	?	?	?	42
Krommenie	?	?	?	?	?	?	75
Rijswijk	?	?	?	?	?	?	110
Heemskerk	?	?	?	?	?	?	110
totaal	5400	9800	9400	11700	10600	10100	9600

jaar later fors gegroeid tot meer dan 300 vogels. Dit jaar werden in Sassenheim, Noordwijk, Krommenie, Rijswijk, Heemskerk en Zoetermeer slaappleatsen ontdekt.

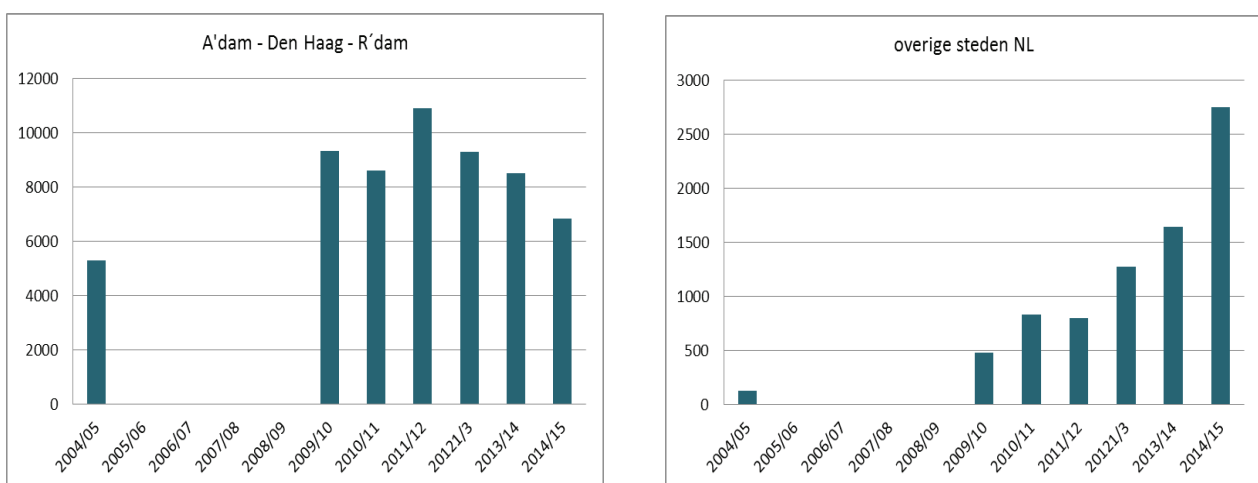
Als we de ontwikkelingen in de drie grote steden vergelijken met de overige steden is er een duidelijk verschil (figuur 7). De aantallen in de drie grote steden schommelen vanaf 2009/10 rond de 9000 exemplaren (met een uitschieter van bijna 11.000 in 2011/12), terwijl de aantallen buiten die steden recent fors toenemen. Dit strookt met de vorige twee seizoenen geopperde interpretatie dat vanuit de twee kerngebieden uitstroom plaatsvindt naar de omgeving. Dit kan erop duiden dat de draagkracht in de kerngebieden is bereikt.

Het aantal slaappleatsen dat gelijktijdig in gebruik was, bedroeg 22 in 2014/15. Dat aantal neemt jaarlijks toe (6 in 2009/10, 9 in 2010/11, 11 in 2011/12, 17 in 2012/13 en 18 in 2013/14). Deze toename is ook zichtbaar in steden waar al langer gezamenlijk wordt overnacht, dus bovenop de steden waar slaappleatsen een nieuw fenomeen zijn. Het lijkt erop dat bij kolonisatie van nieuwe gebieden in eerste instantie nog wordt overnacht op de tot dan toe gebruikte slaappleatsen (in de grote steden), en pas na een of enkele jaren in het nieuw gekoloniseerde gebied. Dit was bijvoorbeeld het geval in Purmerend (voorheen Amsterdam-Noord), Leiderdorp (voorheen Den Haag) en recent in Alphen aan den Rijn, Sassenheim, Noordwijk, Krommenie, Rijswijk, Heemskerk en Zoetermeer.

Seizoensverloop

Over het aantalsverloop van Halsbandparkieten gedurende het jaar is niet veel bekend, maar de aantal-

len zijn het hoogst in de zomer, na het broedseizoen (o.a. Project Parakeet 2011). Frequente tellingen in Haarlem in voorjaar 2014 lieten fraai zien dat de aantallen op de slaappleats fors toenemen na uitvliegen van de jongen en bijna het dubbele bedragen vergeleken met de wintermaxima. Tussen 5 mei en de tweede helft van juni nam het aantal getelde vogels op de slaappleats toe van 432 tot maximaal 937 exemplaren (van Wieringen 2014). Dat de Nederlandse tellingen in de winter plaatsvinden, heeft vooral een praktische oorzaak. Het ontbreken van bladeren maakt het tellen immers gemakkelijker. Vanaf seizoen 2011/12 worden twee tellingen georganiseerd, in december en januari. In 2014/15 is noodgedwongen alleen een telling in januari uitgevoerd. Tot nu toe blijken de aantallen van de twee tellingen per seizoen te kunnen variëren. In 2011/12 leverde de decembertelling aanzienlijk minder vogels op dan een maand later (Klaassen & van Kleunen 2012). In 2012/13 en 2013/14 was het precies andersom. Het is nog speculeren wat de oorzaak is, maar mogelijk spelen weersomstandigheden een rol, waarbij zowel extreem zacht als extreem koud weer drukkend kunnen werken op de stimulans om elkaar in groten getale op te zoeken. Een factor van enige betekenis kan ook zijn dat een onbekend deel van de volwassen, geslachtsrijpe vogels de nacht door in hun nesthol. In de tweede helft van de winter neemt dit aandeel logischerwijs toe vanwege het naderende broedseizoen, al is dit nooit onderzocht. Bij de interpretatie van de aantallen uit 2014/15 moet worden bedacht dat een decembertelling ontbrak en dat het seizoensmaximum hoger had kunnen uitvallen als er ook in december was geteld. Als de januaritelling van 2014/15 wordt vergeleken met de januaritelling uit 2013/14 ligt het aantal in (9565) 12% hoger dan in 2013/14 (8577), vergelijkbaar met het verschil (11%) tussen januari 2013/14 en januari 2012/13 (7746).

Figuur 7. Ontwikkeling van Halsbandparkieten op slaappleatsen in de drie bolwerken Amsterdam, Den Haag en Rotterdam (links) en de overige steden (rechts). In 2005/06 t/m 2008/09 ontbreken tellingen.

7. Grote Alexanderparkiet

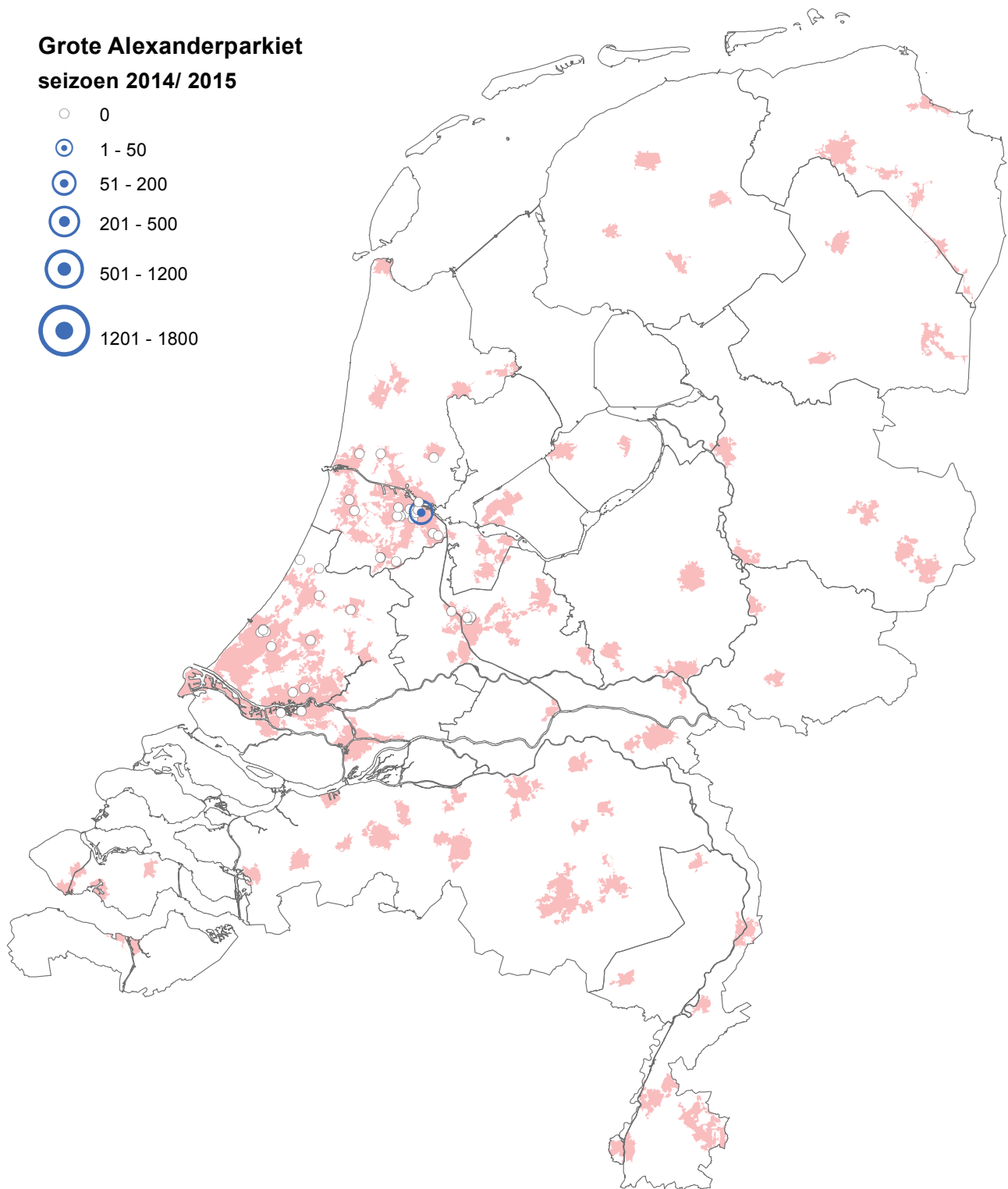
In sommige steden maken ook Grote Alexanderparkieten gebruik van de slaapplekken van Halsbandparkieten. Als er voldoende licht is en de aanvliegende aantallen overzichtelijk zijn, kunnen Grote Alexanderparkieten worden herkend aan het formaat en de roep. Meestal arriveert de Grote Alexanderparkiet iets eerder op de slaapplek dan de Halsbandparkiet (van Groen 2012). Als dat niet het geval is, en de soort komt gelijktijdig met de massale instroom van Halsbandparkieten, dan is het aannemelijk dat het aantal Grote Alexanderparkieten wordt onderschat. Op de slaapplek zonderen de vogels zich meestal af van de Halsbandparkieten, waardoor soms een herkansing in de vorm van een boomtelling mogelijk is. Idealiter wordt speciaal voor de Grote Alexanderparkieten een extra telling georganiseerd om een goede aantalsbepaling te vergemakkelijken. Zo'n telling is geheel gericht op Grote Alexanderparkieten, waarbij de Halsbandparkieten even geen aandacht krijgen (Klaassen & van Kleunen 2012). In 2012/13 is voor het eerst zo'n telling uitgevoerd, op 27 januari 2013, in 2013/14 vond zo'n speciale telling plaats op 26 januari 2014 en in 2014/15 op 30 januari 2015. Bij de andere tellingen voor Halsbandparkieten werd

overigens ook gelet op de aanwezigheid van Grote Alexanderparkieten. Vooraf was bekend dat in Amsterdam en Haarlem Grote Alexanderparkieten konden worden verwacht. In Amsterdam wordt vrijwel uitsluitend in het Oosterpark geslapen, en deze slaapplek wordt buiten de georganiseerde tellingen ook regelmatig geteld (F. van Groen).

Ook in 2014/15 werden in Amsterdam alleen in het Oosterpark Grote Alexanderparkieten vastgesteld. Tijdens de speciale telling op 30 januari werden 126 vogels geteld. Eerder die winter waren dat er 125 (25 januari 2015), 142 (9 januari 2015) en 145 (13 november 2014). In Haarlem werden geen Grote Alexanderparkieten aangetroffen, net zo min als op de andere onderzochte slaapplekken van Halsbandparkieten. Elders in Nederland werden in de winter van 2014/15 nauwelijks Grote Alexanderparkieten waargenomen, en het ging in alle gevallen om solitaire vogels (bron: waarneming.nl). Het seizoensmaximum voor 2014/15 komt dus exact overeen met het maximum van een jaar eerder (tabel 4). De ruimtelijke verspreiding is weergegeven in figuur 8. De situatie in eerdere jaren is eveneens weergegeven (figuur 9 t/m 13).

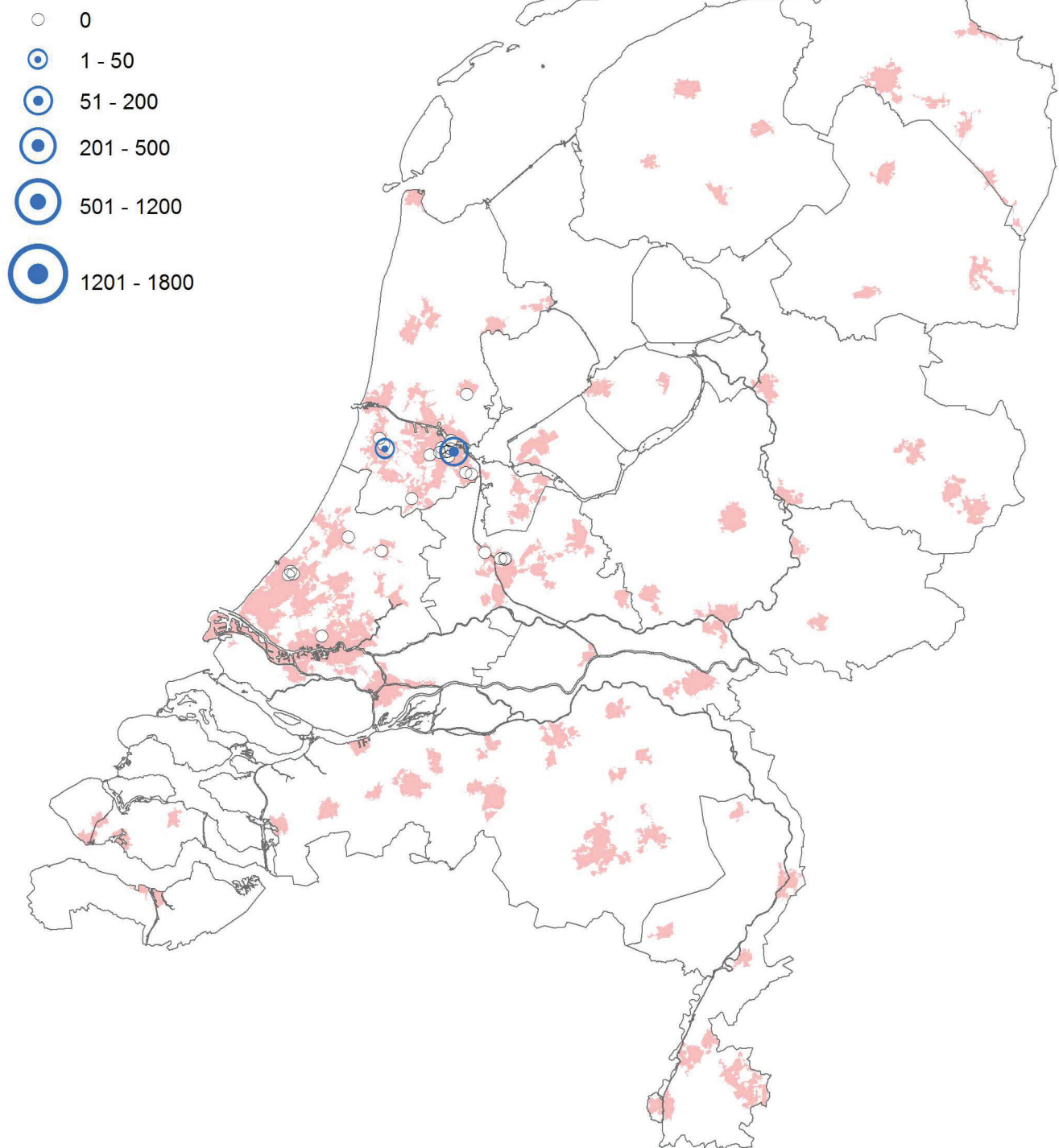
Tabel 4. Maximum aantal Grote Alexanderparkieten in Nederland, behaald tijdens simultane slaapplekstellingen en aangevuld met losse tellingen, uitgesplitst per stad.

Stad	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Amsterdam	50	64	65	59	142	145
Haarlem	8	4	0	0	3	0
Totaal	58	68	65	59	145	145

Figuur 8. Ligging en omvang van slaapplaatsen van Grote Alexanderparkieten in seizoen 2014/15.

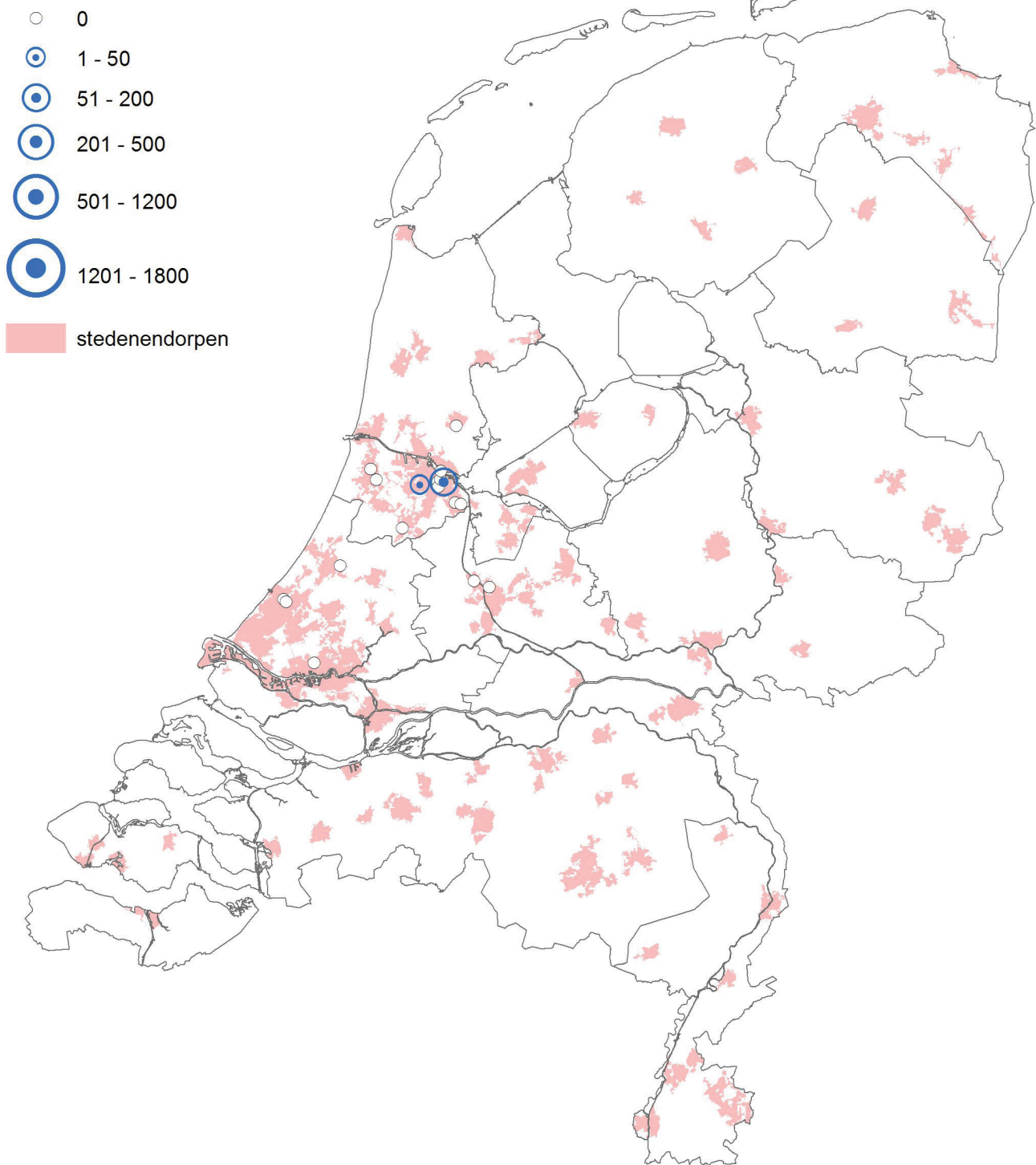
Grote Alexanderparkiet december 2013/januari 2014

Figuur 9. Ligging en omvang van slaapplekken van Grote Alexanderparkieten in seizoen 2013/14.

Grote Alexanderparkiet

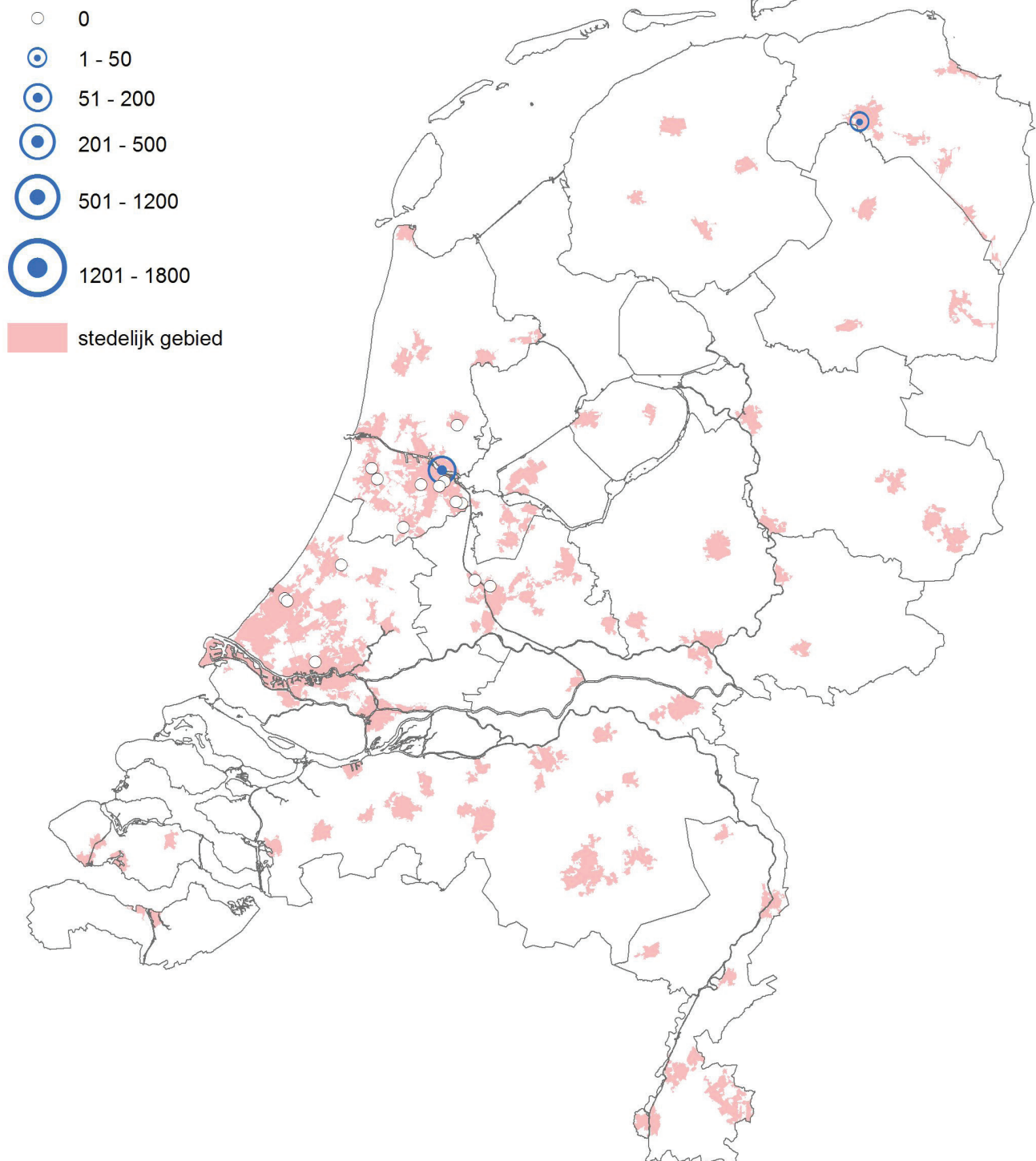
27 januari 2013

Figuur 10. Ligging en omvang van slaapplaatsen van Grote Alexanderparkieten op 27 januari 2013.

Grote Alexanderparkiet slaapplaatsen

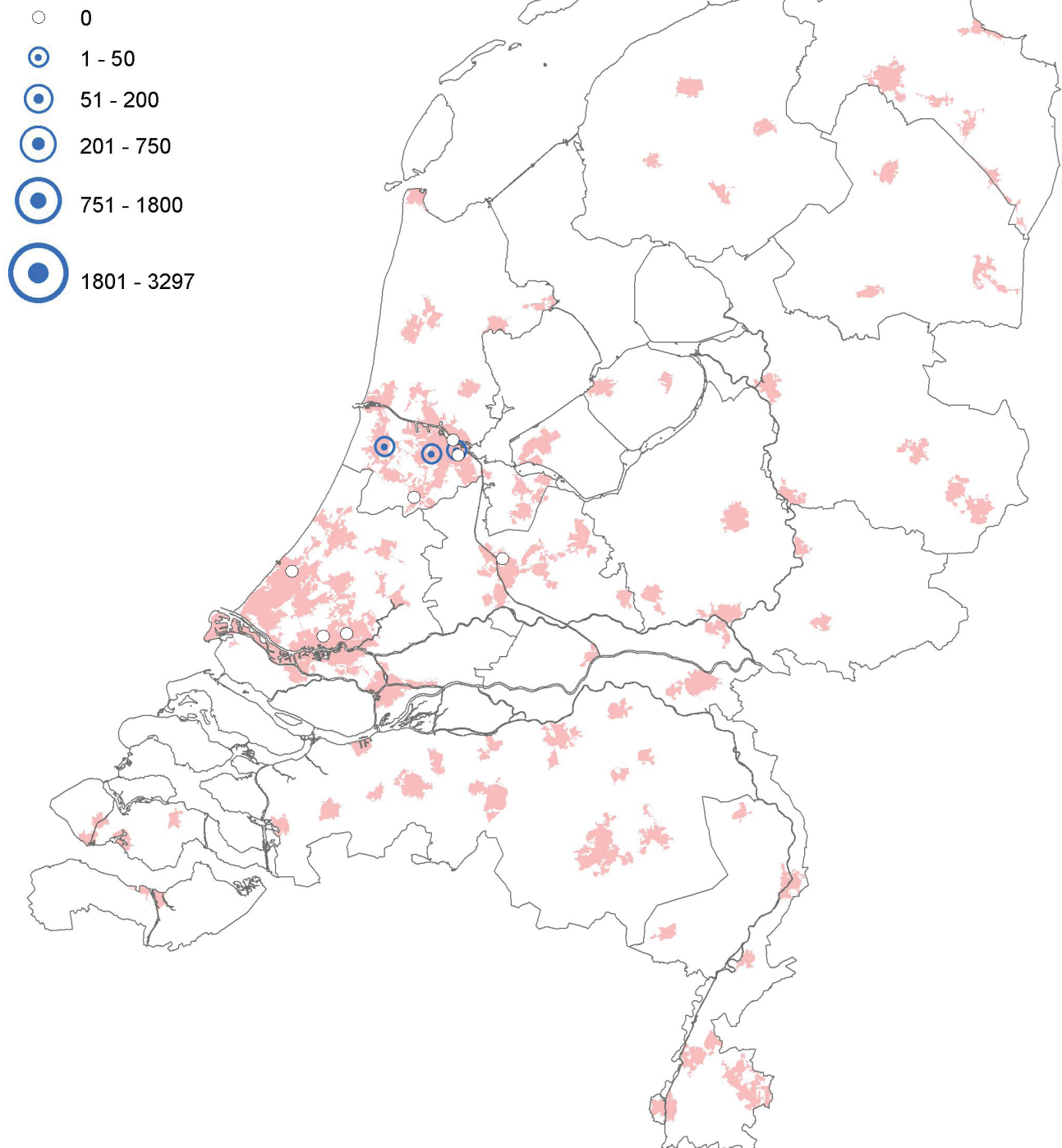
14/15 januari 2012

Figuur 11. Ligging en omvang van slaapplaatsen van Grote Alexanderparkieten op 14/15 januari 2012.

Grote Alexanderparkiet slaapplaatsen

15/16 januari 2011

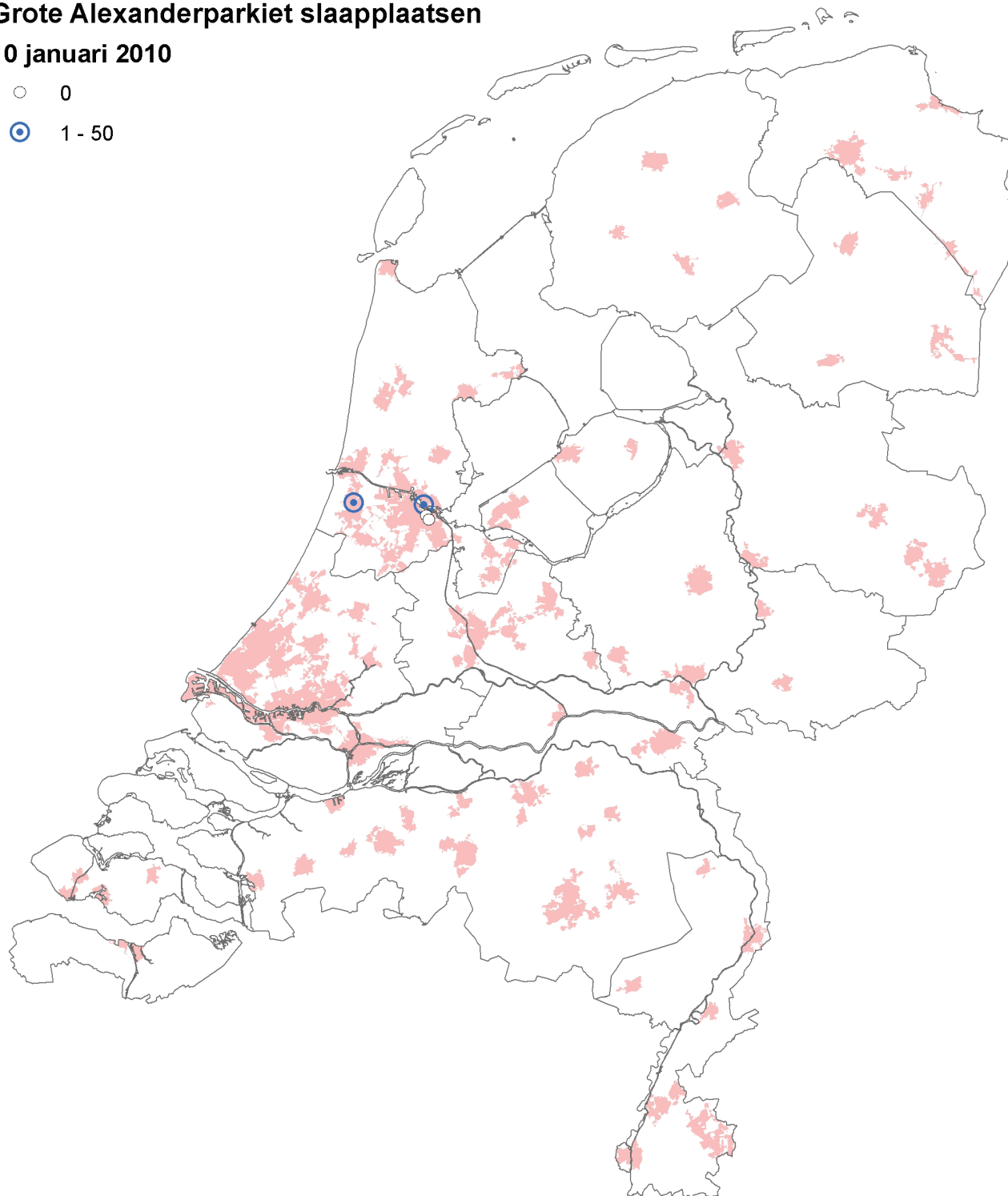

Figuur 12. Ligging en omvang van slaapplaatsen van Grote Alexanderparkieten op 15/16 januari 2011.

Grote Alexanderparkiet slaapplaatsen

10 januari 2010

- 0
- ⊙ 1 - 50

Figuur 13. Ligging en omvang van slaapplaatsen van Grote Alexanderparkieten op 9/10 januari 2010.

Literatuur

- VAN DEN BREMER L., KLAASSEN O. & VAN ROOMEN M. 2008. Slaapplaatsen van vogels: toekomstig verspreidings- en monitoringonderzoek. Sovon-informatierapport 2008-05. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- VAN DIEK H. 2005. Het Jaar van de Halsbandparkiet ten einde. Sovon-Nieuws 18(1): 19.
- VAN GROEN F. 2012. Halsbandparkiet boert goed in de regio Amsterdam. De Gierzwaluw 49 (4): 24-28.
- HORNMAN M., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K. & KLAASSEN O. 2012. Handleiding Sovon Watervogel- en slaapplaatstellingen. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- KLAASSEN O. 2011. Slaapplaatstelling Halsbandparkieten in Nederland, januari 2011. Sovon-informatierapport 2011/04. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- KLAASSEN O. 2013. Halsbandparkieten in Nederland in de winter van 2012/13. Sovon-rapport 2013/18. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- KLAASSEN O. 2014. Halsbandparkieten in Nederland in de winter van 2013/14. Verslag van slaapplaatstellingen. Sovon-rapport 2014/16. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- KLAASSEN O. & HUSTINGS F. 2010. Slaapplaatstelling Halsbandparkieten in Nederland, januari 2010. Sovon-informatierapport 2010/05. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- KLAASSEN O. & VAN KLEUNEN A. 2012. Halsbandparkieten in Nederland in de winter van 2011/12. Verslag van slaapplaatstellingen en adviezen voor toekomstige monitoring. Sovon-rapport 2012/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- VAN KLEUNEN A., VAN DEN BREMER L., LENSINK R. & WIERSMA P. 2010. De Halsbandparkiet, Monniksparkiet en Grote Alexanderparkiet in Nederland: risicoanalyse en beheer. Sovon-onderzoeksrapport 2010/10. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- VAN KLEUNEN A., KAMPICHLER C. & SIERDSEMA H. 2014. De verspreiding van Halsbandparkiet en andere in het wild voorkomende papegaaiachtigen (Psittaciformes) in Nederland. Sovon-rapport 2014/31
- VAN KLEUNEN A. 2015. Broedverspreiding en recente aantalsontwikkelingen Halsbandparkiet in Nederland. Kijk op Exoten / April 2015 (12): 10-11.
- PROJECT PARAKEET 2011. Newsletter Project Parakeet Issue 2 (february 2011). Silwood Park Imperial College, London.
- STRUBBE D. 2009. Invasive ring-necked parakeets *Psittacula krameri* in Europe: invasion success, habitat selection and impact on native bird species. Proefschrift Universiteit Antwerpen.
- VAN WIERINGEN M. 2014. Voor het eerst geteld: zomerpiek Halsbandparkieten in Haarlem. Website Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland: www.vwgzkl.nl
-

In opdracht van Bureau Risicobeoordeling
en Onderzoeksprogrammering van de
Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit

Nederlandse Voedsel- en
Warenautoriteit
Ministerie van Economische Zaken

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

